

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové, soudkyně zpravodajky Lucie Dolanské Bányaiové a soudce Jiřího Přibáně o ústavní stížnosti stěžovatele **Š. Ō.**, t. č. ve Vazební věznici České Budějovice, zastoupeného JUDr. Zlatuší Čaňovou, advokátkou, se sídlem Za Hřištěm 1141/2, České Budějovice, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. prosince 2023 č. j. 14 To 125/2023-192 a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. října 2023 č. j. 1 Nt 8/2022-154, za účasti **Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Českých Budějovicích**, jako účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění:

I.

Skutkový stav věci a průběh předchozího řízení

1. Ústavní soud se v nyní posuzovaném případě zabýval ústavností řízení a rozhodnutí o přípustnosti vydání stěžovatele do Turecké republiky.
2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti, přiložených listin a vyžádaného spisu Krajský soud v Českých Budějovicích („krajský soud“) napadeným usnesením rozhodl, že podle § 95 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních („ZMJS“), je přípustné vydání stěžovatele na základě žádosti o vydání Vrchního státního zastupitelství v Bakirköy (Turecká republika) ze dne 5. 8. 2022 č. j. 2015/1-3519 k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí ve věznici se zvýšenou ostrahou. Tento trest

stěžovateli uložil 2. trestní soud v Bakirköy rozsudkem ze dne 22. 5. 2013, číslo spisu 2011/147, číslo rozsudku 2013/370, potvrzeným Kasačním (Nejvyšším) soudem Turecké republiky dne 16. 2. 2015, číslo spisu 2014/4707 a číslo rozsudku 2015/667. Turecké soudy stěžovatele uznaly vinným pro trestný čin úmyslné vraždy podle § 82 odst. 1 písm. d), § 53, § 54, § 58, § 63 tureckého trestního zákoníku.

3. Krajský soud rozhodl o přípustnosti vydání za současného přijetí záruk, poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti Turecké republiky dne 7. 11. 2022, jež jsou podrobně popsány ve výroku napadeného usnesení.

4. K instanční stížnosti stěžovatele ve věci rozhodoval Vrchní soud v Praze („vrchní soud“), který rovněž napadeným usnesením rozhodnutí krajského soudu zrušil, neboť obsahovalo věcné nesprávnosti (uvedení jména stěžovatele v podobě S. Ö. namísto správné verze Ş. Ö.). Vrchní soud dále znovu rozhodl tak, že připustil vydání stěžovatele k výkonu trestu odnětí svobody do Turecké republiky, přičemž jeho jméno v rozhodnutí správně v souladu s listinnými důkazy označil.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel se závěry vrchního a krajského soudu nesouhlasí a napadá je ústavní stížností, v níž vyjadřuje nesouhlas se svým vydáním. Má za to, že jako příslušník kurdské menšiny a člen Kurdské strany pracujících bude v Turecké republice vystaven pronásledování. Vyjadřuje obavy o svůj život a zpochybňuje poskytnuté diplomatické záruky. Stěžovatel opakuje, že se trestného činu, který je mu kladen za vinu, nedopustil. Dovolává se rovněž porušení svého základního práva na bezplatnou pomoc tlumočnicka. Uvádí, že krajský soud mu v řízení přidělil tlumočnicka „krátkou cestou“. Jednalo se o osobu hovořící česky, protože v České republice několik let žije, nicméně nezapsanou v seznamu tlumočnicků podle zákona č. 354/2019, o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích („zákon o soudních tlumočnicích a soudních překladatelích“). Zdůrazňuje, že potřeboval tlumočnicka při každé poradě se svým advokátem. Současně upozorňuje, že se v předběžné vazbě nachází již od 3. 8. 2022, resp. že požádal o udělení mezinárodní ochrany.

6. Stěžovatel se domáhá zrušení napadených rozhodnutí, neboť má za to, že jimi byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 8 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2 a čl. 43 Listiny základních práv a svobod („Listina“) a čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

III.

Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení, replika stěžovatele

7. Ústavní soud podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval soudy a Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích („krajské státní zastupitelství“), aby se k ústavní stížnosti vyjádřily.

8. Vrchní soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Ve vztahu k námitce týkající se práva na bezplatnou pomoc tlumočnicka sdělil, že nebyla uplatněna v instanční stížnosti, a tudíž na ni vrchní soud nemohl v napadeném rozhodnutí reagovat. Současně

zdůraznil, že v nyní posuzovaném řízení nezjistil žádné procesní nedostatky, tzn. ani nedostatky související s tlumočením.

9. Krajský soud uvedl obdobně jako vrchní soud, že porušení práva na tlumočení představuje novou námitku. Upřesnil, že v řízení přibral jako tlumočnicka C. Y., kuchaře z prodejny kebabu, neboť nikdo z tlumočnicků uvedených v seznamu tlumočnicků vedeném ministerstvem spravedlnosti nebyl ochoten účastnit se veřejného zasedání. Krajský soud zdůraznil, že se v průběhu řízení stěžovatele opakovaně dotazoval, zda mu rozumí, na což stěžovatel odpovídal souhlasně. Uvedl, že stěžovatel v průběhu řízení vůči tlumočnickovi nevnesl žádné námitky.

10. Krajské státní zastupitelství možnost vyjádření nevyužilo, čímž se vzdalo postavení vedlejšího účastníka řízení.

11. Stěžovatel v replice setrval na stanovisku uvedeném v ústavní stížnosti. Nadále namítal, že v průběhu nyní posuzovaného řízení orgány činné v trestním řízení zasáhly do jeho základního práva na bezplatné tlumočení.

IV.

Splnění podmínek řízení

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas k tomu oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Stěžovatel je právně zastoupen advokátem v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

V.

Vlastní posouzení věci

13. Po posouzení stěžovatelova návrhu, obsahu napadených rozhodnutí, vyžádaného spisu a vyjádření účastníků dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je nedůvodná.

14. Ústavní soud se po stručných úvodních úvahách postupně zabýval námitkami týkajícími se diplomatických záruk [V. a)], obecné situace v Turecké republice a konkrétního postavení stěžovatele [V. b)], probíhajícího řízení o mezinárodní ochraně [V. c)], trvání předběžné vazby [V. d)], trestu odnětí svobody na doživotí [V. e)] a práva na bezplatnou pomoc tlumočnicka [V. f)].

15. Ústavní soud předně v obecné rovině uvádí, že vydání k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu do cizího státu, má-li k němu dojít proti vůli osoby, která má být vydána, představuje vždy významný zásah do jejích základních práv a svobod. Vydávaná osoba je za tímto účelem zbavena osobní svobody (čl. 8 odst. 1 Listiny), a to s možnými nezanedbatelnými dopady do všech sfér jejího života (srov. např. náleze ze dne 23. 8. 2016 sp. zn. I. ÚS 1015/14, bod 32). Stěžejní záruka, že vydáním nedojde k porušení jejích základních práv a svobod, spočívá v rozhodování soudu o přípustnosti vydání. Rozhodování o přípustnosti vydání (justiční fáze) nezbytně předchází vlastnímu rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání podle § 97 ZMJS (administrativní

fáze), čímž zákonodárce zajistil, že se soudní posouzení relevantních aspektů vydání nestane v důsledku jeho provedení bezpředmětným (srov. např. nález ze dne 10. 9. 2013 sp. zn. III. ÚS 665/11, bod 36). Dotčená osoba má v soudní fázi extradičního řízení právo vyjádřit se k otázce přípustnosti jejího vydání, jakož i navrhnout důkazy tuto přípustnost zpochybňující. Uplatní se zde zásady spravedlivého procesu vyplývající z čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 Úmluvy (srov. např. nález ze dne 3. 1. 2007 sp. zn. III. ÚS 534/06).

16. Ústavní soud následně zhodnotil jednotlivé námitky, resp. aspekty případu, k nimž má povinnost přihlížet *ex offio*, tj. bez ohledu na to, zda je stěžovatel ve svém návrhu předložil k posouzení.

V. a)

Diplomatické záruky

17. Jak vyplývá již ze shora provedené rekapitulace průběhu předchozího řízení, soudy rozhodly o přípustnosti stěžovatelova vydání se současným přijetím diplomatických záruk poskytnutých tureckým ministerstvem spravedlnosti.

18. Ústavní soud považuje takto poskytnuté diplomatické záruky za dostatečné. Připomíná přitom své předchozí judikatorní závěry (srov. nález ze dne 2. 4. 2020 sp. zn. II. ÚS 2299/19, bod 97), z nichž se podává, že „*spolehnout se na diplomatické záruky v extradičním řízení lze pouze tehdy, pokud účinně minimalizují riziko špatného zacházení po návratu a pokud je lze v dobré víře považovat za spolehlivé. Článek 3 Úmluvy nebo článek 7 odst. 2 Listiny proto nebude nuceným návratem cizince porušen pouze tehdy, budou-li v konkrétním případě diplomatické záruky dostatečné k tomu, aby odstranily reálné nebezpečí špatného zacházení v zemi, do níž je cizinec vydáván.*“ Tyto požadavky kladené na diplomatické záruky jsou v nyní posuzovaném případě splněny.

19. Záruky poskytnuté Tureckou republikou lze považovat za dostatečně konkrétní, vydané kompetentním orgánem (srov. shora citovaný nález sp. zn. II. ÚS 2299/19, kde byly záruky poskytnuty zastupitelským úřadem – bod 88), a to v dostatečném předstihu, což umožnilo, aby se krajský i vrchní soud s jejich podmínkami detailně seznámily (srov. tamtéž, bod 82). Ústavní soud má za to, že tyto záruky umožňují účinný kontrolní mechanismus jejich dodržování ze strany orgánů ČR, zejména s ohledem na to, že stěžovatel má možnost se kdykoliv obrátit na diplomatický úřad a jeho pracovníci jej budou moci navštívit ve výkonu trestu a hovořit s ním i bez přítomnosti třetích osob. Ústavnímu soudu nadto nejsou z jeho úřední činnosti známy případy, v nichž by Turecká republika ve vztahu k České republice nedostála svým mezinárodněprávním závazkům v rámci přijatých diplomatických ujištění a záruk. Hodnocení možnosti považovat diplomatické ujištění a záruky Turecké republiky za důvěryhodné navíc vychází i z extradiční praxe jiných členských států Evropské unie (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Švédského království ve věci *Kokulu* ze dne 30. 5. 2023 sp. zn. B 1024-23).

V. b)

Obecná situace v Turecké republice a konkrétní postavení stěžovatele

20. Ústavní soud nepřehlédl, že aktuální hodnotící zprávy o stavu lidských práv v Turecké republice poukazují na určité deficity či dokonce zhoršující se situaci (srov.

např. zpráva Evropské komise ze dne 8. 11. 2023; dostupná na https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2023_en). Z rozhodovací praxe evropských soudů však současně nevyplývá, že by vydání do Turecké republiky bylo apriorně nepřijatelné. Jen z nedávné doby srov. např. rozhodnutí řeckého Nejvyššího správního soudu ve věci Y. z července 2024, nebo nepřímo též rozsudek Soudního dvora EU ve věci Generalstaatsanwaltschaft Hamm (Demande d'extradition d'un réfugié vers la Turquie) ze dne 18. 6. 2024 (C-352/22). V posledně uvedené věci nespátřovaly německé orgány činné v trestním řízení (a ani Soudní dvůr EU) problém v samotném vydání do Turecké republiky, ale v tom, zda lze vydání povolit, týká-li se osoby, jíž byl přiznán status uprchlíka v jiném členském státě (Itálie). Případné nedostatky v lidskoprávní ochraně lze navíc překlenout právě prostřednictvím poskytnutých diplomatických záruk.

21. Obecné soudy navíc dostatečně zohlednily konkrétní okolnosti nyní posuzovaného případu, což odpovídá rovněž závěrům formulovaným v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“) zdůrazňujícím, že obecně špatná situace v dožadujícím státu zpravidla nepostačuje k porušení čl. 3 Úmluvy, resp. že každý případ musí být posuzován individuálně s ohledem na veškerá jeho specifika (srov. např. rozsudek ve věci *Sufi a Elmi proti Spojenému království* ze dne 28. 6. 2011 č. stížnosti 8319/07 a 11449/07). Je tedy v zásadě na stěžovateli, aby prokázal přítomnost zvláštních rizikových faktorů týkajících se konkrétně jeho osoby (srov. např. rozsudek ve věci *Saadi proti Itálii* ze dne 28. 2. 2008 č. stížnosti 37201/06, bod 129). Těmi může být např. příslušnost k rizikové skupině, která je vystavena v cílové zemi pronásledování. Tvzení stěžovatele o jeho politických aktivitách a účasti – s ohledem na předchozí závěry – v potenciálně rizikových prokuruských politických stranách (PKK, HDP) ovšem nebylo v extradičním řízení podpořeno žádným validním důkazem (srov. usnesení vrchního soudu, bod 7).

22. Jinak řečeno, stěžovatel v nyní posuzovaném řízení nepředložil žádné důkazy způsobilé prokázat, že existují závažné důvody domnívat se, že by byl vystaven skutečnému nebezpečí špatného zacházení zakázaného čl. 3 Úmluvy. Obecným soudům proto nelze vytýkat, že při (z pohledu stěžovatele) nejednoznačnosti závěrů o jeho politických aktivitách v Turecké republice nerozhodly v jeho prospěch (tzv. *benefit of the doubt*), tj. nerozhodly o nepřijatelnosti vydání, a to jednoduše proto, že neměly pochybnosti o tom, že zde není dána žádná okolnost vyjmenovaná v § 91 odst. 1 ZMJS, v jejímž důsledku by bylo vydání stěžovatele nepřijatelné. Obecné soudy v tomto ohledu přihlédly mj. k tomu, že jakékoliv politické souvislosti postrádá i samotný trestný čin (vražda sestry), pro nějž má být stěžovatel do Turecké republiky vydán (srov. usnesení vrchního soudu, bod 8).

23. V nyní posuzované věci tudíž stěžovatelovi vydání nebrání ani obecná situace a stav dodržování lidských práv v Turecké republice, ani konkrétní okolnosti týkající se osoby stěžovatele.

V. c)

Probíhající řízení o mezinárodní ochraně

24. Poukazuje-li dále stěžovatel na skutečnost, že v jeho věci probíhá řízení o udělení mezinárodní ochrany, zahájené dne 7. 11. 2023 (srov. usnesení vrchního soudu, bod 4), pak tento závěr nijak nevylučuje postup obecných soudů (srov. usnesení vrchního soudu, bod 7). Neukončené správní řízení (případně řízení o správní žalobě) brání výkonu vydání

(srov. např. nález ze dne 29. 1. 2014 sp. zn. II. ÚS 1221/13). Jak již bylo uvedeno výše v rámci vymezení obecných východisek přezkumu nyní posuzované věci, rozhodnutím o přípustnosti vydání končí justiční fáze, po které následuje fáze administrativní, v níž o vydání rozhoduje ministr spravedlnosti, který nesmí rozhodnout před ukončením správního řízení o mezinárodní ochraně, resp. navazujícího řízení o správní žalobě. Z nálezné judikatury Ústavního soudu vyplývá, že probíhá-li řízení o žádosti osoby o udělení mezinárodní ochrany, včetně navazujícího soudního přezkumu, ministr nesmí povolit její vydání do cizího státu dle § 97 odst. 1 ZMJS (srov. též stanovisko pléna ze dne 13. 8. 2013 sp. zn. Pl. ÚS-st. 37/13, body 18 a 20).

25. Stěžovatel má tedy i nadále možnost bránit se vydání (rozhodnutí ministra spravedlnosti), případně rozhodnutím správních soudů, nebude-li mu přiznána mezinárodní ochrana, a to rovněž cestou ústavní stížnosti.

V. d) Trvání předběžné vazby

26. K argumentaci stěžovatele týkající se trvání předběžné vazby je nutno v první řadě uvést, že podle ustanovení § 94 odst. 2 ZMJS je úprava tzv. předběžné vazby, v níž se stěžovatel nachází, do značné míry pojata autonomně s tím, že limity pro trvání vazby stanovené podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), se u předběžné vazby podle § 94 ZMJS nepoužijí. Ústavní soud v této souvislosti přesto upozorňuje, že i bez ohledu na vyloučení použití limitů trvání vazby podle trestního řádu ve věci stěžovatele nelze přehlédnout, že skutek, pro který má být stěžovatel vydán, naplňuje podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, znaky zvláště závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 1, u něhož celková doba trvání vazby podle ustanovení § 72a odst. 1 písm. c) trestního řádu nesmí přesáhnout tři roky, což by však v případě stěžovatele bylo splněno až v srpnu roku 2025 (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2017 sp. zn. II. ÚS 654/17).

27. Stojí rovněž za připomenutí, že na délku trvání předběžné vazby má vliv i stěžovatelem iniciované souběžně probíhající řízení o udělení mezinárodní ochrany. Toto řízení v době podání ústavní stížnosti trvalo zhruba tři měsíce, což je zcela v souladu s § 27 odst. 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu („zákon o azylu“), jenž stanoví lhůty pro vydání rozhodnutí ve věcech mezinárodní ochrany. Ústavní soud současně připomíná své nedávné závěry zdůrazňující povinnost obecných soudů zohlednit opakované významné překročení zákonných lhůt pro vydání rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany při rozhodování o dalším trvání předběžné vazby (srov. nález ze dne 8. 11. 2023 sp. zn. IV. ÚS 652/22; v daném případě byl stěžovatel v době rozhodování vrchního soudu v předběžné vazbě již téměř 27 měsíců). K takovému překročení zákonných lhůt však v nyní posuzované věci nedošlo (stěžovatel byl v předběžné vazbě v době rozhodování vrchního soudu celkem 16 měsíců).

V. e) Trest odnětí svobody na doživotí

28. Ústavní soud nepřehlédl ani okolnost, že stěžovatel byl v Turecké republice odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Ačkoliv k tomuto aspektu stížnostní argumentace nesměruje (a tato otázka není vypořádána ani v napadených rozhodnutích), je nutné posoudit, zda je takto uložený trest souladný se závazky vyplývajícími

pro Českou republiku z mezinárodních lidskoprávních smluv. Z judikatury ESLP totiž vyplývá, že trest odnětí svobody na doživotí bez jakékoliv možnosti předčasného ukončení v návaznosti na žádoucí chování odsouzeného je rozporný s čl. 3 Úmluvy (srov. k tomu např. rozsudek ve věci *Vinter a další proti Spojenému království* ze dne 9. 7. 2013 č. stížností 66069/09, 130/10 a 3896/10, bod 112). V nyní posuzované věci je podstatné, že použitelná turecká právní úprava možnost podmíněného propuštění umožňuje, a to i v případě doživotního trestu odnětí svobody (srov. čl. 107 a 108 zákona o výkonu trestů a ochranných opatření Turecké republiky č. 5275 z roku 2004). Na uplatnění tohoto nároku přitom mohou „dohlédnout“ mj. české zastupitelské úřady v Turecké republice.

V. f) Právo na tlumočníka

29. Stěžovatel ve své argumentaci dále namítá porušení svého základního práva na bezplatnou pomoc tlumočníka. Ústavní soud nejdříve vymezil obecná východiska ústavního přezkumu, přičemž se zaměřil na námítky týkající se nedostatečné aprobace ustanoveného tlumočníka a tvrzené nepřítomnosti tlumočníka u porad stěžovatele s advokátem. Tato obecná východiska následně aplikoval na nyní posuzovanou věc.

V. f) i) Obecná východiska

30. Právo na tlumočníka je zakotveno v čl. 37 odst. 4 Listiny, jakož i v čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy a v čl. 14 odst. 3 písm. f) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Jeho naplnění představuje *conditio sine qua non* uplatnění všech ostatních procedurálních práv osoby, která neovládá jazyk, v němž je řízení vedeno. Spolu s právem na obhajobu představuje významnou garanci spravedlivého průběhu soudního řízení.

31. ESLP ve své judikatuře zastává názor, že určení situací, v nichž je nezbytné tlumočení zajistit, je povinností soudu (srov. rozsudek ve věci *Cuscani proti Spojenému království* ze dne 24. 9. 2002 č. stížnosti 32771/96, bod 39). Orgány činné v trestním řízení, a zejména soudy, tak musí ověřovat, zda spravedlivost řízení vyžaduje – nebo vyžadovala – ustanovení tlumočníka obviněnému. Tato obecná povinnost se nevztahuje jen na případy, v jejichž rámci obviněný cizinec učiní výslovnou žádost o ustanovení tlumočníka, nýbrž vzniká kdykoli existují důvody se domnívat, že obviněný neovládá jazyk řízení na potřebné úrovni (srov. dále).

32. Poskytnutá pomoc tlumočníka by měla obviněnému umožnit seznámit se s danou věcí a hájit se, a to zejména tím, že bude schopen předložit soudu svoji verzi událostí. Judikatura ESLP dále potvrzuje, že s ohledem na zajištění účinné ochrany práva zaručeného v čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy není povinnost orgánů činných v trestním řízení omezena pouze na ustanovení tlumočníka, ale lze ji rozšířit rovněž na zajištění následné kontroly nad dostatečností poskytnutého tlumočení, vzniknou-li v konkrétním případě pochybnosti stran jeho kvality (srov. rozsudek ve věci *Hermi proti Itálii* ze dne 18. 10. 2006 č. stížnosti 18114/02, bod 70). Nepřezkoumání námitek poukazujících na nedostatečnou kvalitu poskytnutého tlumočení může vést k porušení Úmluvy.

33. Dosavadní judikatura ESLP nesjednocuje způsob ustanovení tlumočnicků. V tomto ohledu mají smluvní strany Úmluvy nadále širokou míru uvážení. ESLP zde zdůrazňuje, že tlumočnick není součástí soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, a proto ve vztahu k němu neexistuje žádný formální požadavek nezávislosti nebo nestrannosti jako takové. ESLP vyžaduje pouze to, aby služby tlumočnicka poskytovaly obviněnému účinnou pomoc při obhajobě, přičemž jeho jednání nesmí zpochybňovat spravedlnost trestního řízení jako celku (srov. např. rozhodnutí o přijatelnosti ve věci *Ucak proti Spojenému království* ze dne 24. 1. 2002 č. stížnosti 44234/98).

34. Co se týká práva na tlumočení porady s advokátem, musí být zajištěno, pakliže se jedná o poradu bezprostředně související s procesním úkonem. Pojem „procesního úkonu“, použitý v § 28 odst. 1 trestního řádu, vymezil ve své judikatuře Nejvyšší soud (srov. např. usnesení ze dne 19. 10. 2016 č. j. 4 Tdo 1178/2016-35 a proti němu směřující ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou usnesením ze dne 6. 3. 2018 sp. zn. II. ÚS 211/17). Procesní úkon souvisí s výsledkem obviněného, soudním jednáním, podáním opravného prostředku týkajícího se obviněného či s jiným úkonem, který je důležitý pro meritorní rozhodnutí věci. Tento výklad § 28 odst. 1 trestního řádu odpovídá i transponovanému evropskému rozměru úpravy (čl. 2 odst. 2 směrnice 2010/64 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení), již reflektovanému v judikatuře Soudního dvora EU, jenž povinnost poskytnutí tlumočení komunikace s právním zástupcem podmiňuje právě přímou souvislostí s procesním úkonem (srov. rozsudek *Covaci*, C-216/14 ze dne 15. 10. 2015, bod 32).

35. Tlumočení porady s obhájcem je zajištěno k žádosti obviněného (srov. § 28 odst. 1 trestního řádu *in fine*). Jak vyplývá ze shora uvedeného, judikatura ESLP potvrzuje pozitivní závazek státu obviněného o jeho právu na tlumočení informovat, případně též tlumočení u procesních úkonů zajistit. Např. ve věci *Vizgirda proti Slovinsku* (rozsudek ze dne 17. 1. 2017 č. stížnosti 59868/08, bod 101) ESLP zdůraznil, že „*garantem spravedlivého procesu – zahrnujícího, mimo jiné, případnou neexistenci překladu nebo tlumočení pro obviněného cizího státního příslušníka – jsou vnitrostátní soudy.*“ Tento pozitivní závazek, týkající se povinnosti státu zajistit obviněnému, který neovládá jazyk, v němž je řízení vedeno, tlumočení v rámci řízení jako celku, ovšem nevyklučuje požadavek, aby obviněný pro účely konkrétní porady se svým obhájcem požádal orgány činné v trestním řízení o zajištění tlumočení. Z judikatury ESLP se rovněž podává, že ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy se uplatní primárně ve vztahu mezi obviněným a soudem, resp. jiným orgánem činným v trestním řízení, nikoliv ve vztahu mezi obhájcem a obviněným. ESLP však současně zdůrazňuje, že nemožnost komunikovat s advokátem kvůli jazykové bariéře může vyvolat problémy spjaté s uvedeným ustanovením Úmluvy. Tento závěr byl potvrzen např. ve věci *Pugžlys proti Polsku* (rozsudek ze dne 14. 6. 2016 č. stížnosti 446/10, body 85–92). ESLP se v tomto případě zabýval mj. námitkou, že stěžovatel údajně neměl tlumočnicka u porady s advokátem ve vazební věznici, přičemž zdůraznil, že ze spisu neplyne, že by stěžovatel o tlumočení této schůzky požádal (tamtéž, bod 86).

36. Právě tento požadavek, tj. žádost obviněného uplatněnou vůči orgánům činným v trestním řízení, považuje Ústavní soud za klíčový. Obdobně ostatně k otázce zajištění tlumočení porady obviněného s obhájcem přistupuje rovněž Nejvyšší soud (srov. shora citované usnesení), jenž potvrdil, že „*pokud obviněný požádá o samotnou poradu s obhájcem za přítomnosti tlumočnicka ustanoveného orgánem činným v trestním řízení, nikoliv bezprostředně před provedením úkonů uvedených v čl. 2 odst. 2 Směrnice, tak by*

této žádosti mělo být vyhověno za předpokladu, že tato porada souvisí s prováděním úkonů uváděných v citovaném článku a zároveň takový postup shledá orgán činný v trestním řízení potřebný pro zajištění práva na spravedlivý proces.“

37. Lze tedy shrnout, že požádá-li obviněný o tlumočení porad s obhájcem, byť by se jednalo o poradu, jež bezprostředně nepředchází provedení procesního úkonu ve shora vymezeném smyslu, orgány činné v trestním řízení mají povinnost této žádosti vyhovět, a to již jen proto, že souvislost s procesním úkonem lze deklarovat prakticky kdykoliv. Orgány činné v trestním řízení se však o konkrétním *ad hoc* požadavku na tlumočení schůzky s obhájcem musí dozvědět, což znamená, že obviněný se na ně obrátí s žádostí. Požadavek žádosti přitom v konkrétním případě nelze překlenout argumentem existence pozitivního závazku státu zajistit obviněnému tlumočení v rámci řízení jako celku (srov. výše). Orgánům činným v trestním řízení současně zůstává zachována možnost žádost o tlumočení v konkrétním případě odmítnout, a to s odůvodněním, že takový postup není s ohledem na okolnosti daného případu potřebný pro zajištění práva na spravedlivý proces.

V. f) ii)

Aplikace na nyní posuzovanou věc

38. Ústavní soud z vyžádaného spisu ověřil, že krajský soud v nyní posuzovaném řízení ustanovil tlumočnickem C. Y., jenž prokazatelně ovládá jazyk český i jazyk turecký, avšak není zapsán do seznamu tlumočnicků podle zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích (srov. spis, č. I. 3). Tento postup však dle Ústavního soudu sám o sobě nezakládá zásah do ústavně garantovaných základních práv, ať už ve vztahu k právu na soudní ochranu, právu na tlumočnicka či právu na obhajobu.

39. Pro Ústavní soud je při hodnocení postupu krajského soudu podstatné, že shora rekapitulovaná judikatura ESLP nestanoví kritéria výběru tlumočnicků, resp. neformalizuje je do té míry, že by osoba vykonávající tlumočnickou činnost např. musela složit speciální odbornou zkoušku, nebo musela být zapsána v seznamu tlumočnicků apod. Tomu ostatně odpovídá i úprava obsažená v zákoně o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, jenž v § 26 (osoba vykonávající jednorázově tlumočnickou činnost) stanoví, že „*orgán veřejné moci může výjimečně ustanovit k provedení tlumočnického úkonu i jinou osobu, která není zapsána do seznamu tlumočnicků a překladatelů pro daný jazyk, má potřebné odborné znalosti pro to, aby provedla tlumočnický úkon, a vyslovila se svým ustanovením souhlas, pokud pro daný jazyk není zapsán žádný tlumočnick, nebo žádný tlumočnick zapsaný v seznamu tlumočnicků a překladatelů nemůže tlumočnický úkon provést, nebo by provedení tlumočnického úkonu tlumočnickem zapsaným do seznamu tlumočnicků a překladatelů bylo spojeno s nepřiměřenými náklady nebo obtížemi.*“

40. Zákonodárce zde zjevně zohlednil zásadu rychlého procesu (srov. § 2 odst. 4 trestního řádu) provádějící ústavněprávní požadavek zakotvený v čl. 38 odst. 2 Listiny, dle něhož má každý právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů.

41. Krajský soud v nyní posuzovaném případě neměl k dispozici tlumočnicka zapsaného na seznamu, neboť všechny oslovené osoby, formálně splňující podmínky pro výkon tlumočnické činnosti předvídané zákonnou úpravou, tlumočení odmítly (srov. vyjádření krajského soudu). V reakci na takto vzniklou procesní situaci krajský soud využil

možnosti tlumočení prostřednictvím C. Y., kterého poučil o povinnosti tlumočit pravdivě a úplně, jakož i o trestních následcích úmyslného porušení této povinnosti (spis, č. 1. 27 – protokol o veřejném zasedání ze dne 11. 1. 2023). Příbrání C. Y. bylo východiskem bránícím vzniku nežádoucích průtahů v trestním řízení, nikoliv tedy preferovanou variantou zajištění tlumočení. Lze též doplnit, že k překladům rozhodnutí již krajský soud využil tlumočnický zapsané na seznamu soudních tlumočnicků a překladatelů (spis, č. 1. 11, 14, 39), neboť již byli k dispozici.

42. Pro Ústavní soud je dále podstatné, že stěžovatel proti příbrání tlumočnicka nevznesl připomínky (srov. spis, č. 1. 4 – protokol o vazebním zasedání ze dne 5. 8. 2022). Námitky vůči tlumočení stěžovatel neuplatnil ani v průběhu veřejného zasedání ze dne 11. 1. 2023 (spis, č. 1. 27 a n.; pozn. Ústavního soudu: krajský soud v této věci rozhodoval opětovně po zrušení předchozího usnesení ze dne 11. 1. 2023 sp. zn. 1 Nt 8/2022 usnesením vrchního soudu ze dne 13. 3. 2023 sp. zn. 14 To 31/2023; vrchní soud uložil krajskému soudu doplnit informace a vyžádat odsuzující rozsudek), veřejného zasedání ze dne 11. 10. 2023 (spis, č. 1. 151 a n.), či v instancní stížnosti proti nyní napadenému rozhodnutí krajského soudu (spis, č. 1. 168–170). Orgány činné v trestním řízení proto neměly žádnou indicii naznačující, že by stěžovatel nebyl seznámen se svou trestní věcí a že by nebyl schopen hájit svou procesní pozici, a to ve smyslu vyloučení přípustnosti vydání do Turecké republiky. Neměly tudíž ani důvod pochybovat o kvalitě poskytovaného tlumočení, což potvrzuje rovněž původní kasační rozhodnutí vrchního soudu (srov. usnesení vrchního soudu ze dne 13. 3. 2023, bod 11), dle kterého *„vyžádaný měl s pomocí tlumočnicka možnost se k tomuto návrhu, stejně jako k prováděným důkazům vyjádřit a uvést vše, co pro posouzení důvodnosti uvedeného návrhu považoval za podstatné.“*

43. Vznesl-li stěžovatel námitky proti tlumočení, a to poprvé ve stížnosti proti původnímu rozhodnutí krajského soudu (spis, č. 1. 34), souvisely toliko s otázkou uplatnění žádostí o mezinárodní ochranu, ať už vůči UNHCR nebo vůči tuzemským orgánům (spis, č. 1. 187). Těmito námitkami se nicméně soudy dostatečným způsobem zabývaly (srov. spis, č. 1. 149; krajský soud v průběhu řízení ověřil, že stěžovatel doposud nepožádal o mezinárodní ochranu; dále srov. usnesení krajského soudu ze dne 11. 1. 2023, bod 7; krajský soud vzal v potaz, že stěžovatel chce požádat o azyl; srov. rovněž usnesení vrchního soudu, bod 7; vrchní soud potvrdil předchozí závěry krajského soudu, že stěžovatel doložil pouze žádost o poskytnutí mezinárodní ochrany prostřednictvím UNHCR, ze které však neplyne, že by mu UNHCR takovou ochranu skutečně poskytl). Překážkou rozhodnutí o přípustnosti vydání není ani okolnost (srov. výše), že ve stěžovatelově věci probíhá od listopadu 2023 řízení o mezinárodní ochraně. Vrchní soud vzal probíhající správní řízení v potaz (srov. usnesení vrchního soudu, bod 4).

44. Ústavní soud opakuje, že námitky související s tvrzeným zásahem do práva na bezplatné tlumočení neodůvodňují závěr, že by stěžovatel nebyl seznámen s podstatou své trestní věci, resp. že by mu orgány činné v trestní řízení upřely možnost hájit svou procesní pozici a předložit argumenty, které by vylučovaly jeho vydání do Turecké republiky. Uplatněné námitky souvisely s řízením o mezinárodní ochraně a z hlediska svého obsahu nebyly způsobilé zvrátit pro stěžovatele nepříznivý výsledek nyní posuzovaného řízení.

45. K otázce zajištění účasti tlumočnicka u porad stěžovatele s advokátem, Ústavní soud po pečlivém prostudování spisu nezjistil, že by stěžovatel o tlumočení schůzky

s advokátem ve vazební věznici požádal. Jediná jím zvlášť vznesená žádost se opětovně týkala toliko zprostředkování schůzky s pracovníkem ministerstva vnitra za účelem zahájení řízení o mezinárodní ochraně (spis, č. I. 187), a tedy se netýkala samotného trestního řízení o přípustnosti vydání stěžovatele. V takovém případě, tj. bez vznesení konkrétní žádosti o tlumočení porady s advokátem, je námitka porušení práva na bezplatné tlumočení s ohledem na shora předestřená východiska ústavního přezkumu nyní posuzované věci nedůvodná.

46. Ústavní soud současně nepřehlédl, že stěžovatel argument nepřítomnosti tlumočnicka u porady s advokátem uplatnil poprvé až v ústavní stížnosti. Připomíná proto své předchozí závěry týkající se principu subsidiarity řízení o ústavní stížnosti, z něhož rovněž plyne, že stěžovatel musí uplatnit veškerou argumentaci, kterou považuje za významnou, stejně jako všechny důkazní návrhy již v řízení před obecnými soudy. Úkolem Ústavního soudu je poté přezkoumat, zda v řízení před obecnými soudy nebyla porušena základní práva stěžovatele. Jinými slovy vyjádřeno, nedávalo by žádný rozumný smysl, aby např. některý argument, který mohl (a měl) stěžovatel uplatnit již v předchozím řízení, předložil teprve Ústavnímu soudu. Takto by totiž nastala zcela absurdní situace, v níž by Ústavní soud přezkoumával ústavní správnost napadeného rozhodnutí obecného soudu, ačkoliv by ovšem tento obecný soud neměl žádný důvod, pro který by se měl zabývat určitou argumentací, která mu nebyla zřejmá, jelikož by ji stěžovatel nepoužil a „vyčkal“ by s ní teprve na řízení před Ústavním soudem (srov. např. náleze ze dne 3. 8. 2016 sp. zn. II. ÚS 2430/15, body 28–30).

VI. Závěr

47. Ústavní soud s ohledem na shora uvedené konstatuje, že k namítanému porušení základních práv stěžovatele nedošlo. Ústavní soud proto ústavní stížnost zamítl jako nedůvodný návrh podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 téhož zákona).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 17. září 2024

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu